

Нестеренко Є.Л. *, Могильна О.М., кандидат с.-г. наук,
Терьохіна Л.А., кандидат с.-г. наук
Інститут овочівництва і баштанництва НААН

ВПЛИВ СТРОКІВ СІВБИ НАСІННЯ БУРЯКУ СТОЛОВОГО НА ВРОЖАЙНІСТЬ МАТОЧНИХ КОРЕНЕПЛОДІВ

Встановлено, що оптимальним строком сівби батьківських компонентів буряку столового сорто типу Бордо і Ерфуртський для вирощування в умовах східного Лісостепу України є перша-друга декада травня. Сівба насіння у цей строк сприяє отриманню найбільшої врожайності за материнськими компонентами 68,4 т/га, 58,0 та 57,5 т/га.

Ключові слова: буряк столовий, маточні коренеплоди, строк сівби, врожайність

Вступ. Буряк столовий є цінною овочевою дворічною рослиною, однією з найбільш поширених в Україні. Широкого розповсюдження ця рослина набула не тільки за рахунок вмісту у коренеплодах корисних речовин, а й завдяки високій врожайності. В Україні буряк столовий займає 44,1 тис. га, що становить 8,7 % у структурі посівних площ під овочевими. При цьому урожайність коренеплодів складає у середньому 21,9 т/га, валовий збір 897,1 тис. т. Але останнім часом обсяги виробництва скоротились у зв'язку із засиллям ринку зарубіжними сортами і гібридами, занепадом системи насінництва, недотриманням основних елементів технології вирощування, в тому числі і оптимальних строків сівби насіння. Окрім того строки сівби насіння впливають не лише на врожайність буряку столового, а й на якість отриманої продукції, її лежкість та садіння маточних коренеплодів.

Аналіз літературних даних, постановка проблеми. На сьогодні серед вчених не існує єдиної думки щодо строків сівби буряку столового. Деякі дослідники вважають, що сіяти буряк столовий на маточник необхідно на 10-20 дів пізніше, ніж на продовольчі цілі [1]. Щодо строків

© Нестеренко Є.Л., Могильна О.М., Терьохіна Л.А., 2015.
*Науковий керівник – Корнієнко С.І., доктор с.-г. наук

сівби на товарні (продовольчі) цілі також не існує єдиної думки. Науковці Дудник С.П., Антонов О.В., Плешков К.К., які раніше проводили дослідження в Інституті овочівництва і баштанництва УААН, радять сіяти буряк столовий у третій декаді квітня, мотивуючи це тим, що при запізненні з сівбою спостерігається зниження урожайності товарних коренеплодів на 16-48% [2-6]. Васюта В., Люта Ю. для тривалого зберігання рекомендують літні посіви (1-2 декади червня) з обов'язковим передпосівним поливом [2, 7, 8-10]. Романов О.В. для вирощування коренеплодів штеклінгів буряку столового теж рекомендує літні строки сівби [11].

Таким чином, визначення оптимальних строків сівби буряка столового, при яких було б отримано найбільший вихід маточних коренеплодів, є завданням актуальним та своєчасним, воно потребує подальшого вивчення стосовно конкретних ґрунтово-кліматичних умов, сортових особливостей та інших факторів, які мають вплив на урожайність та якість насіння.

Методика проведення досліджень. Для виконання основних завдань досліджень польові досліди було закладено в умовах ДП «ДГ «Пархомівське» Інституту овочівництва і баштанництва НААН в Краснокутському районі Харківської області відповідно до «Методики дослідної справи в овочівництві та баштанництві» [12]. Вирощували батьківські компоненти перспективних гібридів. Повторність в досліді чотириразова, розміщення ділянок систематичне. Густота рослин 300-350 тис. шт./га для сортотипу Бордо, 200-250 тис. шт./га для сортотипу Ерфуртський. Площа облікової ділянки 14 м². Сівбу проводили у три строки : II-III декаду квітня, I-II декаду травня, I-II декаду червня.

Переважає тип ґрунтів у ДП «ДГ «Пархомівське» ІОБ НААН – чорноземи вилугувані, мало- та середньогумусні, крупнопилуватолегко- та середньосуглинкові на лесових породах. Товщина гумусового шару – 40-45 см, вміст гумусу на глибині 0-30 см – 4,5-5,0 %. Гідролітична кислотність орного шару – 3-4 меку на 100 г ґрунту, сума увібраних основ – 30-37 меку на 100 г ґрунту, вміст легкогідролізованого азоту – 80-90 мг/кг, рухомого фосфору – 59-100 мг/кг, обмінного калію – 13-20 мг/кг сухого ґрунту. Такі ґрунти здатні накопичувати досить значну кількість продуктивної вологи (до 300 мм у півтораметровому шарі), внаслідок, вони відзначаються високою потенційною родючістю і за задовільного зволоження можуть забезпечити високі врожаї буряку столового та інших сільськогосподарських культур.

Результати досліджень. За результатами досліджень встановлено, що на ріст і розвиток рослин, врожайність і товарність коренеплодів буряку столового суттєвий вплив мають строки сівби насіння і сортові властивості генотипу даної культури (рис. 1).

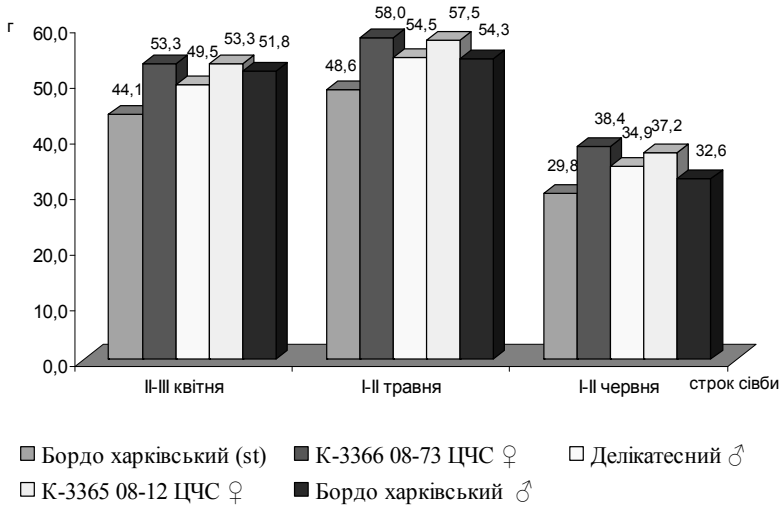

Рис 1. Урожайність маточників буряку столового батьківських форм сортотипу Бордо залежно від строків сівби, (середнє за 2013-2015 рр.)

Так, урожайність коренеплодів буряку столового материнської лінії К-3366 08-73 ЦЧС ♀ була найбільшою в середньому за три роки за всіма строками сівби 53,3 т/га (II-III декада квітня), 58,0 т/га (I-II декада травня) і 38,4 т/га (I-II декада червня). Урожайність коренеплодів батьківської лінії Делікатесний ♂ становила 49,5 т/га (II-III декада квітня), 54,5 т/га (I-II декада травня) і 34,9 т/га (I-II декада червня) порівняно із стандартом сортом Бордо харківський, який за результатами вирощування мав урожайність 48,6 т/га (I-II декада квітня), 44,1 т/га (I-II декада травня), 29,8 т/га (I-II декада червня).

Таку ж тенденцію мали материнська лінія К-3365 08-12 ЦЧС ♀, де врожайність становила 53,3 т/га (II-III декада квітня), 57,5 т/га (I-II декада травня), 37,2 т/га (I-II декада червня) та батьківська лінія Бордо харківський ♂ з урожайністю 51,8 т/га (II-III декада квітня), 54,3 т/га (I-II декада травня), 32,6 т/га (I-II декада червня).

Таким чином, можна відмітити, що урожайність батьківських ліній сортотипу Бордо була вищою за строком сівби I-II декадах травня. Це пов'язано з тим, що в цей період формувалась більша маса товарних коренеплодів та їх частка в загальному врожаї збільшувалась.

За дослідженнями з батьківськими формами сортотипу Ерфуртський виявлено, що найбільша врожайність виявилась у материнської лінії К-3356 08-104 ЦЧС ♀ з показником 68,4 т/га у I-II декаді травня (рис. 2).

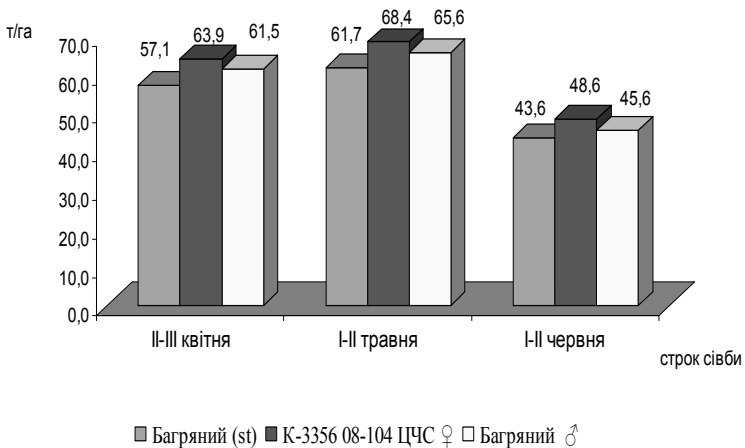

Рис 2. Урожайність маточників буряку столового батьківських форм сортотипу Ерфуртський залежно від строків сівби, (середнє за 2013-2015 рр.)

За ранньовесняного строку сівби врожайність становила 63,9 т/га, за літнього – 48,6 т/га. Врожайність коренеплодів батьківської лінії Багрянний ♂ становила (61,5 т/га, 65,6 і 45,6 т/га відповідно) у порівнянні із стандартом сортом Багрянний (57,1 т/га, 61,7 і 43,6 т/га). Зниження врожайності за літнього строку сівби пояснюється тим, що буряк столовий належить до холодостійких культур, у яких коренеплід краще формується при нижчих температурах (16-18 °С).

Висновки.

Сівба насіння буряку столового сортотипів Ерфуртський і Бордо в I-II декаді травня сприяє отриманню найбільшої врожайності за материнськими компонентами 68,4 т/га, 58,0 та 57,5 т/га. Це

пов'язано з тим, що в цей період формувалась більша маса товарних коренеплодів та їх частка в загальному врожаї збільшувалась.

Бібліографія

1. Буренин В.И., Адигезалов И.И., Васильев Ю.В. Выращивание столовой свеклы в Нечерноземной зоне РСФСР. – Л.: Колос, 1983.– С. 66-74.
2. Орошаемое овощеводство/ Дудник С.А., Антонов А.В., Березкина Г.Е. и др. – К.: Урожай, 1990. – С. 223-224.
3. Дудник С.П., Антонов О.В., Плешков К.К. Залежність урожаю столових буряків від строків сівби і густоти насадження в Лівобережних районах Лісостепу УРСР// Овочівництво і баштанництво. – 1981.–Вип. 26. – С. 3-7.
4. Дудник С.А., Антонов А.В., Плешков К.К. Оптимальные сроки посева столовой свеклы в Левобережной Лесостепи УССР// Научно-технический бюллетень. – Харьков, 1979. – №10. – С. 3-7.
5. Дудник С.А., Антонов А.В., Плешков К.К. Урожай столовой свеклы в зависимости от сроков посева и уборки в Левобережной Лесостепи УССР// Научно-технический бюллетень. – Харьков, 1980.– №12. – С. 3-10.
6. Дудник С.А., Антонов А.В. Столовая свекла при орошении// Картофель и овощи. – 1984. – №4. – С. 17.
7. Яцук А.И., Шевченко Л.А. Индустриальная технология выращивания столовых корнеплодов/ Информационный листок. – К.: Урожай. – 1985. – С. 1.
8. *Справочник фермера-овощевода* / Под ред. В. Давыдова, Е. Непорожной. – Донецк: Новый мир. – 2000. – С. 102-103.
9. *Васюта В., Лютая Ю.* Технология выращивания свеклы столовой// Овощеводство. – 2005. – №3. – С. 41-43.
10. *Довідник по овочівництву.* Вид. друге, доп. і перероб./ За ред. Г.Л. Бондаренка. – Київ: Урожай, 1990. – С. 145-150.
11. Романов А. В. Сроки посева и густота растений при выращивании маточников свеклы столовой / А. В. Романов // Овочівництво і баштанництво. – Х., 2003. – Вип. 48. – С. 179-183.
12. Методика дослідної справи в овочівництві і баштанництві / [Л. Г. Бондаренко, К. І. Яковенко]; за ред. Г. Л. Бондаренка, К. І. Яковенка. – Х. : Основа, 2001. – 369 с.

Нестеренко Е.Л., Могильная Е.Н., Терехина Л.А. Влияние сроков посева семян свеклы столовой на урожайность маточных корнеплодов

Установлено, что оптимальным сроком посева родительских компонентов свеклы столовой сортотипа Бордо и Эрфуртский для выращивания в условиях восточной Лесостепи Украины является первая-вторая декада мая. Посев семян в этот срок способствует получению наибольшей урожайности материнских компонентов 68,4 т/га, 58,0 и 57,5 т/га.

Nesterenko E.L., Mogilnaya E.N., Terekhina L.A. Effect of sowing dates of table beet on the yield of vegetables mothers roots.

It was already getting what the optimal planting period of parental components of table beet varietal types Bordo and Erfytskyiy for cultivation in the eastern of the Forest-Steppe of Ukraine is the first-second decade of May. Sowing seeds in this term contributes to obtaining the highest yield of maternal components 68.4 t/ha, 58.0 and 57.5 t/ha.